

Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimplâki hakkında kanun lâyihası ve Maarif ve Adliye encümenleri mazbataları (1/374)

T. C.

Başvekâlet

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-928/1275

4 . VI . 1959

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Re'sliğine

Maarif Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 3.VI.1959 tarihinde kararlaştırılan Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimplâki hakkındaki kanun lâyihasının esbabı mucibesi ile birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

ESBABI MUCİBE

Bugün memleketimizde bütün vatan sathına şâmil bir imar hareketine girişilmiş bulunmaktadır. Büyük küçük birçok şehir ve kasabalarımızda yeni ihtiyaçlara göre yollar açılmakta, lüzumlu tesisler vücuda getirilmektedir. Bunun yanısıra ecdat yadigârı eski eserlerin ve tarihî âbidelerin muhafazası, tamir ve restorasyonu üzerinde titizlikle durulmaktadır. Devlet elinde veya Vakıflar İdaresi mülkiyetinde bulunan bu kabil eserlerden yüzlercesinin tamir ve restorasyonu işine el atılmış ve bu kıymetlerin birçoğunun müstakbel Türk nesillerine intikalinin sağlanması ehiyetine gidilmiştir. Ancak, şahıslar elinde bulunan birçok eski eser ve tarihî âbideler bakımsızlık ve ihmal yüzünden harabolup gitmekte, mevcut mevzuat hükümleri muvacehesinde bunları tamir ve restore etmek veya ilmi esaslar dâhilinde bulunan restorasyon ve tamirlerini yapmaya sahiplerini zorlamak imkânı bulunmamaktadır.

Şahıslar elinde bulunan eski eserlerin ve tarihî âbidelerin, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun göstereceği esaslar dâhilinde sahipleri tarafından, Maarif Vekâleti veya Vakıflar Umum Müdürlüğünce tâyin edilecek müddetleri içinde restore ve tamir edilmesini temin etmek, bunu yapmaya imkân bulunmayan malikler elindeki eski eser ve âbidelerin Maarif Vekâleti veya Vakıflar Umum Müdürlüğü tarafından istimplâk edilerek tamir ve restorasyonlarının yapılmasını temin etmek maksadiyle ilişik kanun lâyihası hazırlanmıştır.

Maarif Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maarif Encümeni
Esas No. 1/374
Karar No. 9

8 . II . 1960

Yüksek Reisliğe

Encümenimize havale buyurulan «Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimplâki hakkında kanun lâyihası» alâkalı Hükümet mümessilleri de hazır buldukları halde tetkik ve müzakere edildi.

Kanun lâyihası, hususi şahıslara aid olup bunlar tarafından muhafaza, tamir ve restore edilemedikleri için harap ve yok olmakta olan eski eserlerle tarihî âbidelerin Devlet tarafından muhafaza, tamir ve restore edilebilmeleri için istimplâk edilebilmelerini istihdaf eylemektedir.

Memleketimizde girışilen büyük imar ve inşa faaliyetinin yanısıra eedat yadigârı eski eserlerle tarihî âbidelerin muhafaza, tamir ve restorasyonuna da büyük ehemmiyet verilmeğe ise de bunlardan hususi şahıslar elinde bulunan birçoğları, sahipleri tarafından lâyiki veçhile muhafaza ve zaruri olan ilmî şekilde tamir ve restore edilmedikleri veya edilemedikleri için harabolmakta ve bu suretle pek çok millî şeref ve fahir vasıtası olan mânevi büyük kıymetler gün geçtikçe heder olup gitmektedir.

Bu itibarla bu gibi eserlerin muhafaza, tamir ve restore etmek maksadiyle Maarif Vekâleti ve Vakıflar Umum Müdürlüğünce istimplâk edilmelerini tazammun eden bu kanun lâyihası, encümenimizce kabulo şayan görülmüştür.

Ancak, bu gibi eserlerin müessisleri ile olan şeref nispetinin muhafazası hakkaniyete uygun görüldüğünden 3 ncü maddeye bu yolda bir kayıt ilâve edilmiş ve bu kabil istimplâk kararları tatbikatının müstaccliyeti zarureti kabul edilmekle beraber İstimplâk Kanununun bir-

lik ve ahengini bozmamak için 6 ncı maddenin «Alâkalı idarelere bu kanuna istinaden verilecek istimplâk kararları» ibaresinden sonra «Fevkalâde hal telâkki edilerek 6830 sayılı Kanunun 27 ncı maddesine göre icra olunur.» ibaresi ilâve edilerek 6 ncı maddenin diğer kısımları tayıy edilmiştir.

Bu değışikliklerle ve Heyeti Umumiyede müstaccliyetle görüşülmesi kaydiyle Encümenimizce kabul edilen bu kanun lâyihası, havallesi gereğince Adliye Encümenine tevdi buyrulmak üzere Yüksek Reisliğe saygı ile sunulur.

Maarif Encümeni Reisi
ve bu M. Muharriri
Rize
A. Morgil

Adana
M. Geçioğlu
Çanakkale
N. Togay

İmzada bulunamadı

İstanbul
A. Günel
İzmir
D. Akbel

Kayseri
S. Hacıpaşaoğlu
Maraş
H. Gürün

İmzada bulunamadı

Tunceli
F. Ükü

Kâtip
İçel
S. Göknar

Ankara
Ü. Elli
İçel
R. Çetin

İmzada bulunamadı

İstanbul
A. Hacopulos
İzmir
V. Tayşi

Konya
H. Â. Keymen
Trabzon
M. R. Tarakçioğlu

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye Encümeni
Esas No. 1/374
Karar No. 27

15 . II . 1960

Yüksek Reisliğe

Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimlâkine mütedair kanun lâyihasının havalesi gereğince Maarif Encümeninde müzakeresini mütaakıp müspet mütalâa serdiyle encümenimize intikal eylemesi üzerine alâkalı Vekâletler temsilcilerinin huzuriyle yapılan tetkikat ve müzakere sonunda :

Gerek kanun lâyihasının ve gerekse Maarif Encümeninin mazbatasında kayıt ve işaret olunan mucip sebeplere binaen memleketimizde geniş çapta girişilen imar ve ihya hareketlerine mütenazır olarak eski eserler ve tarihî âbideler üzerinde de Hükümetin gösterdiği yüksek alâka ve hassasiyet her türlü izahtan vâreste görülmektedir.

Bu gibi umumi tarihimizin ve milletimizin mefahir ve şerefini taşıyan bir kısım eserlerin eşhas elinde de bulunduğu bir hakikattir. Şahısları tarafından muhafaza, tamir ve ihyasında çeşitli sebeplerle ihmal veya maddi imkânsızlık dolayısıyla yüzüstü kalmamalarını ve daha fazla harabiyete düşür olmamalarını teminen böyle bir kanunun ısdarına katî zaruret ve ihtiyaç bulunduğu kanaat getirilmiştir.

Tedvin olunan kanun maddelerinden de anlaşılacağı veçhile bu gibi eserlerin mâliklerine gerekli muhafaza, tamir ve ihya hususu tanınmakla beraber istimlâkten sonra dahi müessisleriyle olan şeref nispetleri teminat altına alınmış bulunmaktadır.

Hükümet lâyihasının 1 nci ve 2 nci maddeleri encümenimizce de aynen kabul edilmiş olup 3 ncü maddesi üzerinde Teşkilâtı Esasiye Kanununun 74 ncü maddesindeki sarahate binaen «Umumi menfaat kararları istimlâki yapacak mercilerce ittihaz olunur.» fıkrası ilâve edilmek suretiyle gerek hükümetin ve gerekse Maarif Encümeninin kabul eylediği 3 ncü madde tadilen kabul edilmiştir.

Hükümetin 4 ncü ve 5 nci maddeleri de keza aynen kabul edilmiştir.

Her ne kadar Maarif Encümeni 6 ncü madde

üzerinde bir değişiklik husule getirerek (6830 sayılı Kanunun 27 nci maddesine göre icra olunur) ibaresinin ilâvesiyle iktifa etmiş ise de mezkûr kanunun 27 nci maddesi acele istimlâk hallerinde derpiş edilen muamelelere taallûk eylemesi bakımından talep ve ittihazı muhtemel (İcra tihiri kararlarının) tatbikatta husule getireceği gecikmelere ve dolayısıyla bu kanundan beklenen gayenin tahakkukuna tam bir cevap teşkil etmeyeceği neticesine varılmış olmasından bu madde hükmü de tadilen kabul edilmiştir.

Hükümet lâyihasının 7 nci ve 8 nci maddeleri keza aynen kabul edilmiştir.

9 ncü madde ise, mezkûr kanunun tatbikatında 6830 sayılı İstimlâk Kanununun sair umumi hükümlerinin de tatbik göreceği ve bu suretle muhtelif vekâletleri alâkalandırır bir veçhe arz etmesi ihtimaline binaen bu kanun hükümlerini de icraya (İcra Vekilleri Heyeti) nin memur kıldığı şeklinde tadilen ve mevzuun ehemmiyeti de nazara alınarak takdimen ve müstacelen görüşülmesine, mevcudun ittifaikyle karar verilmiştir.

Umumi Heyetin tasibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe saygı ile sunulur.

Adliye Encümeni Reisi Bu Mazbata Muharriri
Aydın Nevşehir
C. Ülkü H. H. Ülkün

Kâtip		
Mamisa	Afyon K.	Aydın
Â. Akın	O. Talu	N. Geveci
Bursa		Gazianteb
H. Bayrı		A. Şahin
		İmzada bulunamadı
İçel	İstanbul	İzmir
M. Dölek	N. Tekinel	E. Kavur
İzmir	Kars	Konya
N. Davran	O. Yel'tekin	H. Özyörük
Mardin	Uşak	Uşak
M. A. Arkan	A. R. Akbıynkoğlu	A. Çalikoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimplâki hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Eski eserlerle tarihî âbidelerin mâlikleri olan hakiki şahıslar veya hususi hukuk hükmi şahısları, Maarif Vekâleti veya Vakıflar Umum Müdürlüğünce tâyin edilecek müddetler ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun mütalâası alınmak suretiyle gösterilecek esaslar ve hazırlanacak projeler dâhilinde, bu eser ve âbideleri tamir ve restore ettirmeye mecburdurlar.

MADDE 2. — Birinci maddede istinaden her hangi bir gayrimenkul sahibine tahmil edilen mükellefiyet alâkalı idarece tapuya bildirilerek o gayrimenkulün siciline şerh verilir. Gayrimenkul malikinin değişmesi halinde yeni malik ayrıca hiçbir tebligata hacet kalmaksızın eski malikin tamir ve restorasyon mükellefiyetine hâlef olur.

MADDE 3. — Yukardaki maddelerde yazılı vecibelerini tâyin edilen müddetleri içinde yerine getirmiyen mal sahiplerine ait eski eser ve tarihî âbideler ayrıca umumi menfaat kararı alınmasına lüzum olmaksızın 6830 sayılı Kanun hükümleri dairesinde alâkalı Maarif Vekâleti veya Vakıflar Umum Müdürlüğünce istimplâk edilir.

MADDE 4. — Bu gibi gayrimenkullerin tâyin edilecek müddetleri içinde tamir ve res-

MAARİF ENCÜMENİNİN TADİLİ

Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimplâki hakkında Kanun

MADDE 1. — Hükümetin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Yukarıdaki maddelerde yazılı vecibelerini tâyin edilen müddetleri içinde yerine getirmiyen mal sahiplerine ait eski eserler ve tarihî âbideler, müessisinin şeref nispeti muhafaza edilmek şartıyla ayrıca umumi menfaat kararı alınmasına lüzum olmaksızın 6830 sayılı Kanunun hükümleri dairesinde alâkalı Maarif Vekâleti veya Vakıflar Umum Müdürlüğünce istimplâk edilir.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

ADLIYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimplâki hakkında Kanun

MADDE 1. — Lâyihamın 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Lâyihamın 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Yukardaki maddelerde yazılı vecibelerini tâyin edilen müddetleri içinde yerine getirmiyen mal sahiplerine ait eski eser ve tarihî âbideler, müessisinin şeref nispeti muhafaza edilmek şartıyla 6830 sayılı Kanun hükümleri dairesinde alâkalı Maarif Vekâleti veya Vakıflar Umum Müdürlüğünce istimplâk edilir.

Umumi menfaat kararları istimplâki yapacak mercilerce itihaz olunur.

MADDE 4. — Lâyihamın 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

İİü.

torasyonlarına başlanıp da yine muayyen olan müddetleri içinde haklı bir sebebolmaksızın bitirilmediği takdirde veya her ne sebeple olursa olsun verilen proje ve esaslara uyulmadığı halde başkaca muamele yapılmasına lüzum kalmaksızın üçüncü maddeye göre istimlâkleri cihetine gidilebilir.

MADDE 5. — Bir gayrimenkulün eski eser veya tarihî âbide olup olmadığı noktasından vâkı olacak ihtilâflarda Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararına itibar olunur. Mezkûr Kurulca bu hususta verilen kararların idarî veya kazai merciler nezdinde hilâfı iddia edilemez ve kaldırılması istenemez.

MADDE 6. — Alâkalı idarelerce verilecek istimlâk kararları aleyhine açılacak dâvalar icranın tehirini icabettirmiyeceği gibi, kazai merciler dahi bu kabîl dâvalarda yürütmenin durdurulmasına karar veremezler.

MADDE 7. — Bu kanunun tatbik sureti bir nizamname ile tesbit olunur.

MADDE 8. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 9. — Bu kanunun hükümlerini icraya Başvekil ve Maarif Vekili memurdur.

3 . VI . 1959

Başvekil
A. Menderes
Devlet Vekili

Devlet Vekili ve
Bas. - Yay. ve Turz. V. V.
A. Aker

Mf. E.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Alâkalı idarelerce bu kanuna istinaden verilecek istimlâk kararları, fevkalâde hal telâkki edilerek 6830 sayılı Kanunun 27 nci maddesine göre icra olunur.

MADDE 7. — Hükümetin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Hükümetin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Hükümetin 9 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. E.

MADDE 5. — Lâyiha'nın 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

6. — Alâkalı idarelerce bu kanuna istinaden verilecek istimlâk kararları aleyhine kaza mercilerince icranın tehirine karar verilemez.

MADDE 7. — Lâyiha'nın 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Lâyiha'nın 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Hü.

Devlet Vekili ve
Münakalât V. V.

M. Kurbanoğlu

Devlet Vekili ve
Çalışma V. V.

H. Şaman

Adliye Vekili

E. Budakoğlu

Millî Müdafaa Vekili

E. Menderes

Dahiliye Vekili

N. Gedik

Hariciye Vekili

F. R. Zorlu

Maliye Vekili

H. Polatkan

Maarif Vekili

Nafia Vekili ve

Maarif V. V.

T. İleri

Ticaret Vekili

H. Erkmen

Sıh. ve İç. Mua. Vekili

L. Kırdar

Güm. ve İnh. Vekili

H. Hüsmen

Ziraat Vekili

N. Ökmen

Münakalât Vekili

Çalışma Vekili

Sanayi Vekili

Bas. - Yay. ve Turz. Vekili

İmar ve İskân Vekili

M. Berk

Koordinasyon Vekili ve

Sanayi V. V.

S. Ataman